

# Milli kinomuzun yönü hayanadır?

## Azərbaycan filmlərini dünyada tanımaq hədəf seçilib

Məlum olduğu kimi, Prezident İlham Əliyev 2022-ci il aprelin 20-də "Azərbaycan Respublikasının Kino Agentliyi" publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında Fərman imzalayıb. Məqsəd milli kino təsərrüfatında vacib islahatların aparılması, kinematografiya və yayım infrastrukturunun müasirləşdirilməsidir. Kino Agentliyinin (ARKA) baş direktoru vəzifəsini icra edən Əməkdar incəsənət xadimi Orxan Fikrətoğlu qurumun ötən 2 ildə gördüyü işlər, yaxın və uzaq perspektivlərlə bağlı "XQ"-nin suallarını cavablandırır. Onun fikirlərini təqdim edirik.



– Dövlət başçımızın kino ilə bağlı imzaladığı sənədlər, verdiyi göstəriş və tövsiyələr Azərbaycan kinosuna göstərilən qayğının bariz nümunəsidir. Bu, bizə fəaliyyətimizdə böyük maddi-mənəvi stimuldür.

Kinematografiya özündə mədəniyyətin bir çox sahələrini yaşadan, sintez edən polifonik və populyar bir sənət sahəsidir. Eyni zamanda yumşaq siyasət, təbliğat, reklam və istehsalatı ehtiva edir. Kinonu sənayeləşdirərək, bu bazardan çox yüksək gəlir götürən ölkələr də var. Hər bir halda, kino millətlərin özünüifadə vasitəsidir.

Sadaladığım aspektlərdən yanaşsaq, milli kinomuzda sələflərimizdən bizə qalan miras elə də ürəkaçan deyildi. Kino istehsalı dayandırılmışdı və bu sahədə iki paralel yaradıcılıq ittifaqı vardı. Gənclər işsiz idilər, ən yaxşı halda daha çox az büdcəli, TV formatlı filmlər çəkməklə həm sənəti, həm də kinomühitin ovqatını dəyişirdilər. Filmlərdə isə milli məzmun, dövlətin təməl prinsiplərini qorunması başlıca amil olaraq nəzərə alınmırdı.

Bu gün ARKA-nın ilk amacı kino sahəsinə məhz milli məzmunu qaytarmaqdır. Film siyasətini "prodüser kinosu" sistemi vasitəsilə həyata keçirmək, istehsalatı stimullaşdırmaq, sahəni sənayeləşdirmək, plüralizm və müxtəliflik yaratmaq əzmindəyik. Dövlət sifarişli ilə çəkilən filmlərin sosial sifarişlərə, millətin zehniyyətindən gələn qaynaqlara söykənməsini vacib sayırıq. Eyni zamanda, yerli və xarici kino istehsalçıları üçün imtiyazlı istehsal şəraitinin yaradılmasını təmin edən və çox güman ki, yeni qanunvericiliklə tənzimlənən kino mühiti yaratmağı düşünürük. Bütün bunlar isə yekunda milli məzmunla süslənmiş universal kino dilində danışmağı bacaran yeni yaradıcı nəsil formalaşdırmağı hədəfləyir.

Prioritet istiqamətlərimizdən biri də ənənə üzərində formalaşmış kino klassikasını və yetərincə uğurları olan milli kino tariximizi dünyada təbliğ etməkdir. Ən nəhayət, dövlətin "yumşaq siyasəti" funksiyasına qədər qaldıracağımız yeni çəkiləcək filmlər vasitəsilə dünyaya Azərbaycan həqiqətlərini daha intensiv çatdırmağı düşünürük. Bunun üçün yetərincə mobil komanda var və artıq bir sıra real işlər də görülüb. Mədəniyyət Nazirliyində aparılan mühüm islahatların davamı kimi, Kino Agentliyi də dövrün çağırışlarına və bu sahədə qazanılmış kinematografik təcrübəyə söykənir.

Konkret olaraq, işimiz çəkiləcək filmlərin şəffaf seleksiyadan keçirilməsi üçün müxtəlif müsabiqələr təşkil etməkdən, yeni idarəçilik sistemləri yaratmaqdan, istedadlı gənclərə əməli dəstək proqramlarını real icra etməkdən ibarətdir. Xüsusən də Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin tələbələrinə dəstək olaraq, artıq se-

çilmiş 16 təzə filmin maliyyələşməsinə nail olmaq, sahəyə yeni "oyunçuları" və "investorları" cəlb etmək, animasiya sahəsini, sənədli film sektorunu yenidən təşkilatlandırmaq, bir sözlə, kinematografiyaya yeni nəfəs gətirmək görəcəyimiz çoxsaylı işlər sırasında.

ARKA-da kifayət qədər nüfuzlu peşəkarlardan ibarət Bədi şura fəaliyyətə başlayıb. Layiqli filmlərin istehsalata buraxılması və hazır sənət nümunəsi kimi qəbul olunması kollegial şəkildə Bədii şuranın qərarından sonra gerçəkləşəcək, bu sahədə heç bir subyektiv baxışa yol verilməyəcək. Doğrudur, biz film çəkmirik, ancaq istehsalatla məşğul olan kinoşirkətlərin çəkiliş və filmlərini nümayiş etdirmək üçün çox vacib olan münbit şəraiti yaratmağı, təşkil etməyi və rəqabət bazarını stimullaşdırmağı təmin etməliyik ki, bir neçə ilə kino sahəsi yenidən dirçəlsin və dünya miqyasında elit festivallardan bizim "art filmlərin" qalib olduğu barədə xəbərlər gəlsin.

Qısa müddət ərzində biz Ssenari laboratoriyası və Alternativ Kino Akademiyası da yaratmağa nail olmuşuq. Mərkəzləşdirilmiş kino statistikasını saytını yaradıb istifadəyə vermişik. Postprodakşn dövründə maddi yardıma tələbatı olan kino şirkətlərinə birdəfəlik dəstəyi verilməsini təmin etmişik. Dünyaşöhrətli Avropa prodüserləri Martin Hagemann və Titus Kreynebein rəhbərliyi ilə prodüser kursları açılıb və bu kursları bitirən gənclərdə yeni zehniyyətin artırılması üçün açıq pitçinqin keçirilməsi, buradan qalib çıxan layihələrin maliyyələşdirilməsi də həyata keçirilir. Fərəhli baldır ki, istehsalat başa çatmış "Hadrut, sən azadsan!", "Qarabağ FK – 30 mövsüm səfərdə" sənədli filmləri və "Oğurlanmış bahar" animasiya filmi artıq ictimaiyyətə təqdim olunub.

Onu da deyim ki, 1998-ci ildə qəbul olunmuş "Kinematografiya haqqında" Qanun yaradıcılığı və istehsalat münasibətlərinin tənzimlənməsini təmin edən bilmir və onun yenidən yazılması zərurəti yaranıb. Bu sahədə hüquqşünaslarla və Milli Məclisdə müvafiq komitələrlə işlər aparılmış, yeni Qanunu hazırlamaqla bağlı Mədəniyyət Nazirliyinin tərkibində işçi qrupunun yaradılması və digər tədbirlər vəziyyəti yaxşılaşdıracaq. Yeni qanunda kino istehsalı prosesində müxtəlif formalı imtiyaz və güzəştlərin tətbiqi də nəzərdən keçirilir. Digər mühüm prosedurlardan sonra qanunvericilik layihəsi hazırlanaraq kino ictimaiyyətinə təqdim olunacaq və veriləcək təkliflər nəzərə alınandan sonra sənəd daha da təkmilləşdiriləcək, sonra daha yüksək aidiyyəti orqanlara göndiriləcək.

Milli kino irsinin qorunması və zənginləşdirilməsi, habelə kino incəsənətinin təbliği də diqqət mərkəzindədir. Dövlət Film Fondunda, Dövlət Kino və Foto Arxivində, digər arxiv və mənbələrdə kinematografiyaya aid vizual materialların, foto və sənədlərin vahid reyestrinin yaradılması və qorunması nəzərdə tutulur. Azərbaycan kinosunda əvəzsiz xidmətləri olan kino klassiklərinin Film Fondunda və yaxud yeni yaradacağımız kino muzeyində fərdi guşələrinin açılması, onlara aid əşya və sənədlərin toplanaraq qorunması da görəcəyimiz işlər sırasında.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə "Milli kino tarixi" çoxcildliyi nəşr olunacaq, kino xadimlərinin yaradıcılığını və avtobiografiyasını əks etdirən elektron antologiya da hazırlanacaq. Mədəniyyət Nazirliyi milli kinomuzun təbliğ edilməsi məqsədilə A kateqoriyalı festivallarda Azərbaycan pavilyonlarının açılması haqqında qərar verib. Gələn ay Kann festivalında Azərbaycan pavilyonlarının

qurulmasına başlanılacaq. Ölkəmiz həmin festivalda yeni yanaşma və yeni kino fəlsəfəsi təqdimatı ilə təmsil olunacaq. Həmçinin yerli telekanallarda təbliğat mexanizmi olaraq, müxtəlif təyinatlı kino verilişlərinin hazırlanması, müstəqil kino və mədəniyyət portallarının dəstəklənməsi nəzərdə tutulub.

Bir yenilik də budur ki, gənc nəslin mədəni-millî ruhda formalaşmasına töhfə vermək, habelə klassik və müasir filmləri tamaşaçılara daha yaxından tanımaq məqsədilə ali məktəblərdə onların nümayişinə başlanılıb. Bundan başqa, kino xadimlərinin yubileylərinə həsr olunmuş "Kinomuzu yarananlar... kinomuzu yaşadanlar" adlı layihəyə start verilib və bu da kino sənətkarlarının irsinin gərəkmə təbliği məqsədini daşıyır. Layihə hər ay 4 kino xadimlərinə həsr olunacaq.

ARKA kino mühitində bizə qədər mövcud olan müəyyən çarpazlılığı vahid istehsal mühitində birləşdirmək niyyətindədir. Mövcud nöqsanları aradan qaldıraraq yeni istehsal mühitə uyğunlaşdırırıq. Əminəm ki, yenidən hazırlanan qanunvericiliyə əsaslanan elə istehsal mühiti formalaşacaq ki, daha şirkətlər kino üçün dövlətdən pul ummayacaqlar, əksinə dövlət büdcəsinə pul gətirəcəklər. Biz Kino Agentliyini bu işlək halqada ancaq istehsalat və bazarı təşkil edən, stimullaşdırıcı mərkəz kimi görürük. Nəhayət, milli məzmun daşıyıcısına çevrilmiş, eyni zamanda, bütün dünyaya universal hekayə kontekstində vizual dilə bəzən danışan bir kino mühiti yaranacaq.

Xatırladım ki, ARKA bu areala yeni adlar qazandırmaq məqsədilə 2023–2024-cü illərdə istehsal olunmaq üçün film layihələri müsabiqəsi keçirib və seçilən filmlər istehsalata buraxılıb. Onların arasında, əlbəttə, dövlət sifarişli ilə maliyyələşən filmlər də var. Müstəqil mütəxəssislərdən ibarət Seçim komissiyası və Mədəniyyət Nazirliyinin kinematografiya, rəqəmsal və digər audiovizual əsərlərin məzmununun qiymətləndirilməsi üzrə Ekspert Şurasının iştirakı ilə açıq səsvermə nəticəsində tammətrajlı, qısamətrajlı bədii, sənədli, animasiya və tələbə filmləri layihəsinin istehsalına dəstək göstərilməsi təsdiq edilib.

Türkiyə, Özbəkistan və digər ölkələrlə birgə layihələrin həyata keçirilməsi də təmin edilib. Konkret olaraq Özbəkistan kinematografçıları ilə görkəmli alim Maqsud Şeyxzadənin həyatından bəhs edən bədii filmin çəkilməsi üçün Bakıda memorandum imzalamışıq. Ümumiyyətlə, hədəfimiz iqtisadi səmərə baxımından daha çox xarici kino bazarına, xüsusilə də TÜRKSOY-a üzv ölkələrin bazarlarına yönəlib. Bu günlərdə Türkiyənin tanınmış film şirkətləri olan "Skala Film Prodüksiyon" və "Tulpar Film" şirkətləri ilə də anlaşma memorandumu imzalanıb. Tezliklə iki qaradaş ölkənin bazarlarına çıxacaq "Qızıl qatar" adlı birgə filmin istehsalı nəzərdə tutulur. Filmdə 1918-ci ildə Nuru paşanın komandanlığı ilə Osmanlı ordusunun AXC-yə köməyə gəlməsi, həmçinin Bakıda Türkiyəyə qızıl yüklü qatarın göndərilməsi öz əksini tapacaq. Türkiyə ilə birgə istehsal olunacaq daha bir film Nargin adasında saxlanılan türk əsirlərinin həyatından bəhs edən "Narginli Sona"dır. Bu ekran işini Türkiyənin "Yerli Düşüncə Basın Yayın Medya" şirkəti bizimlə birgə maliyyələşdirir. Bir sözlə, Azərbaycanı beynəlxalq çəkiliş məkanı kimi inkişaf etdirmək və xarici şirkətlərin bu işə cəlb olunması üzrə perspektivlərimiz genişdir.

İnanıram ki, Agentliyin dəstəklədiyi yeni filmlərimiz milli təqdimatda daha effektiv şəkildə dünya miqyasına çıxacaq və nəhayət, Azərbaycanı kino ölkəsi kimi dünyada tanıdacaq. Bütün çətinliklərə baxmadan, uğurlu sonluğa inanırıq və bu, belə də olacaq, çünki yaxşı filmin sonu həmişə yaxşı ovqat yaradır...

**Hazırladı:**  
**ƏLİ NƏCƏFXANLI**  
**XQ**